

## **РЕЦЕНЗИЯ**

от

доц. д-р Лора Илиева Спиридонова,

ОТНОСНО: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в област на висше образование:

1. Педагогически науки. Професионално направление: 1.2. Педагогика  
(Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание)

Факултет по науки за образованието и изкуствата  
катедра „Предучилищна и медийна педагогика“

Автор: Харалампия Сиристатиду

Тема: **„Обучение – онлайн и неформално образование за интегриране на деца на бежанци и имигранти“**

Научен ръководител: проф. дн Божидар Ангелов

### **Общо биографично представяне на кандидата**

Харалампия Сиристатиду има дългогодишен опит като учител, както и като университетски преподавател по английски език. Професионалният ѝ път в тази област започва през 2003 като учител по английски език в три начални училища в Ксанти, Гърция и продължава до момента. В този период се реализира като учител по английски език в предучилищна и начална училищна възраст, както и в гимназиален етап на средната степен на образование в Гърция. Доказва се като успешен университетски преподавател по английски език в редица висши учебни заведения, както и към организации за професионално образование. Впоследствие се утвърждава и като учител по английски език на деца-бежанци. Тази последователност в професионалното развитие на докторантката естествено намира своята проекция в разработения дисертационен труд като приложение на нейните компетентности в теоретико-концептуален и научно-експериментален план.

## **Съответствие на процедурата с действащата нормативна уредба, автореферат и публикации**

Представената справка показва достатъчен брой самостоятелни публикации (3 на брой), които са по темата на дисертацията. Авторефератът следва структурата и съдържанието на дисертационния труд. Процедурата съответства на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и на Закона за научните степени и звания, както и на Правилниците за тяхното прилагане. В труда няма плагиатство, налице е оригиналност на дисертацията, няма нарушаване на авторски права и права на интелектуалната собственост.

## **Актуалност на темата**

Актуалността на темата е обоснована в увода, където е представена целта на изследването, както и поставените основни изследователски въпроси. Те са ясно формулирани и очертават две значими перспективи на професионалната компетентност на учителя. Първата, по-обща перспектива, е свързана с ученето през целия живот, която се интерпретира като съществен аспект на профила на добрия учител в съвременното общество. Втората, по-тясна перспектива, е насочена към специфичните предизвикателства в работата му в мултикултурна образователна среда и по-конкретно към неговата компетентност за използване на неформални форми на обучение и онлайн инструменти.

Една от основните предпоставки за качествено интеркултурно образование е неговото продължаване извън образователните институции под формата на формални и неформални практики. В съвременното дигитално общество взаимодействието между учителя и децата, както и между самите учители и деца, е естествен процес на интегриране на общуване „лице в лице“ и онлайн комуникация. От тези две перспективи виртуалната мултикултурна образователна среда играе значима роля в интеркултурното образование, а компетентността на учителя за използване на подходящи инструменти за улесняване на интеркултурната комуникация в нея е актуален изследователски проблем.

## **Структура и съдържание на дисертационния труд**

Дисертационният труд е с общ обем от 179 страници, който включва 80 таблици и 92 фигури. Цитираната литература обхваща 115 заглавия.

*В теоретичната част на труда* биха могли да се очертаят следните основни изследователски аспекти, чиято логическа обвързаност, с фокус върху неформалното онлайн обучение в мултикултурна среда, изгражда неговата концептуална рамка:

### **1. *Ученето през целия живот като аспект на професионалната компетентност на учителя***

Докторантката разглежда предизвикателствата, пред които се изправиха образователните институции по време на пандемията от Covid 19, както и мерките, които бяха предприети за възстановяване на образователния процес под формата на онлайн обучение. До голяма степен то става възможно в Гърция, както и в България, благодарение на усилията на учителите. Тази дигитализация на образованието, започнала поради пандемията, доведе до утвърждаване на онлайн система за обучение, която преди това беше непозната за голяма част от обществото – дигитални училища и безплатни дигитални библиотеки, онлайн платформи с ресурси, интерактивни учебници и онлайн обучения за учители.

От тази гледна точка се подчертава значението на ученето през целия живот като аспект на професионалната компетентност на учителя и като основна предпоставка за неговото професионално развитие. То се основава, освен на институционалните форми за квалификация като курсове и обучителни семинари, също и на сътрудничество в професионалната общност чрез платформи за обмен на опит и информация и споделяне на добри практики.

## ***2. Виртуалната мултикултурна среда и неформалното обучение като аспекти на интеркултурното образование***

В теоретичната част на дисертационния труд се извеждат основни характеристики на неформалното образование, като специално внимание се обръща на неговите съдържателни параметри в чуждоезиковото онлайн обучение. Систематизирани са предимствата на неформалното онлайн обучение, както и основни средства, които се използват за неговата ефективна реализация, които са основани на сътрудничество между участниците и работа в екип – дебати, симулации, игри и презентации. Внимание се обръща и на някои предизвикателства в онлайн обучението, свързани с ограничената невербална комуникация и спонтанност, както и с необходимостта от повече време за подготовка на средата и материалите. Неформалното образование в неговите многообразни форми като извънучилищни програми, културни семинари и инициативи, ръководени от общността, се обосновава като изключително ефективно средство за насърчаване на социалното включване и интеграцията на децата на бежанци и имигранти. Като основни причини за това са изведени по-индивидуализирания подход към ученето, който е от решаващо значение за деца, които са преживели травма или прекъсване на своето образование, както и спецификата на неформалното учене, което се определя от докторантката като естествен процес, холистичен и неструктуриран, основан на опит.

## ***3. Интеркултурната комуникация и интеркултурното образование като аспекти на обучението по английски език***

В този план се обосновава необходимостта от формиране на интеркултурна компетентност за приобщаване на децата в гръцките мултикултурни образователни институции. Представена е характеристика на предучилищното образование в Гърция и на спецификата на обучението по английски език в него. Ефективната комуникация на чужд език се обосновава като единство на езикова компетентност и владене на езика и на интеркултурна компетентност, изразена най-общо като уважение във взаимодействието. Така се обосновава приетата от докторантката основна цел на чуждоезиковото обучение, а именно предоставянето на възможност на обучаемите да общуват с хора от различни езикови и културни среди в съвременния мултикултурен свят. Като основна предпоставка за

постигането на тази цел е изведено формирането на интеркултурна комуникативна компетентност.

Специално внимание докторантката обръща на *интеркултурното образование в предучилищна възраст*, което в Гърция е тясно обвързано с конкретното населено място, спецификата на детската група и културния произход на децата в нея. Като основно предизвикателство в образователния процес в мултикултурна среда е изведена езиковата бариера, която често води до изолация на децата и до липса на увереност у тях. Разгледани са мерките, които взима гръцката държава за подкрепа на децата, които не владеят официалния език под формата на програми за допълнителна езикова подкрепа, в които децата изучават интензивно гръцки език, за да не изостават от връстниците си. Ефективността на тези програми зависи от професионалната компетентност на учителя и в частност от неговата интеркултурна компетентност, от ресурсите и средата в образователната институция. Освен допълнителната подкрепа при изучаване на гръцки език, докторантката поставя фокус и върху други аспекти на интеркултурното образование в предучилищна възраст, а именно подкрепата на емоционалното и социокултурното развитие на децата, за която е необходимо създаване на приобщаваща среда, както и конструктивно взаимодействие със семействата на децата. От тази гледна точка е разгледана значимостта на продължаващата квалификация на учителите под формата на уъркшопове и тренинги за интеркултурно образование.

*В изследователската част на дисертационния труд* е представена методологията на изследването. Основните изследователски методи са анкета и статистически анализ на резултатите. Извадката се състои от 100 гръцки учители по английски език, които работят в както в детски градини, така и в основна и средна степен на образование. Систематизирани и анализирани са техните нагласи към реализиране на интеркултурно общуване в неформално обучение, както и към неговото осъществяване с помощта на онлайн инструменти. Също така са изследвани трудности, с които са се сблъскали учителите в интеркултурната комуникация в онлайн преподаването по време на Covid 19. Получените резултати са анализирани и илюстрирани чрез фигури и таблици и са обобщени в значими изводи относно ефективността на организираното онлайн обучение и неформално образование в мултикултурна среда. Очертани са също насоки за бъдещи изследвания по темата.

*Научно-теоретичните и практико-приложните приноси на дисертационния труд могат да се очертаят с фокус върху:*

- анализирането и систематизирането на концепции и изследвания и извеждането на връзки между интеркултурното образование и чуждоезиковото обучение по посока на формиране на интеркултурна комуникативна компетентност;
- анализирането и систематизирането на концепции и изследвания и извеждането на връзки между неформалното образование и онлайн обучението в мултикултурна среда, които са подчинени на професионалната компетентност на учителя;
- систематизирането на основни използвани в практиката инструменти, форми и методи за неформално онлайн обучение, както и на предизвикателства, които срещат учителите в този аспект на образователния процес в мултикултурна среда и извеждането на варианти за тяхното преодоляване като перспективи на продължаващата квалификация на учителя.

*Въпроси:*

Какви специфични стратегии могат да използват учителите, за да се справят ефективно с езиковата бариера в мултикултурна предучилищна образователна среда? Как се измерва ефективността на допълнителните програми за езикова подкрепа за деца, които не владеят гръцки език?

*В заключение, давам ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА на дисертационния труд и предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 1.2 Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание) на Харалампия Сиристатиду.*

12.07.2025

София

Рецензент:

/доц. д-р Лора Спиридонова/